

Om preventivmedlen :
vördsam promemoria till
herrar riksdagsmän /

Nyström, Anton,

46 F d Br.

National Library
of Sweden

EXA
e

Med
Könstförel.
(Bw)
o

OM
PREVENTIVMEDLEN

VÖRDSAM PROMEMORIA

TILL

HERRAR RIKSDAGSMÄN

AF

ANTON NYSTRÖM

MED. DOKTOR

Kingl. bfbfoteket

0 0000 000005763

Med anledning av justitieministerns nyligen utarbetade förslag om tillägg till 18 kap. 13 par. av strafflagen, varigenom förbjudes bl. a. ej blott att offentligt till salu **utbjuda föremål avsedda att "förebygga följder av könsumgänge"** utan ock att "offentligt vare sig muntligen eller genom utspredande av skrift **söka förleda till användande** av föremål, som nu sagts, eller **meddela anvisning om sättet för deras användande"**, anhåller undertecknad vördsamligen att få till riksdagens ärade medlemmar göra följande framställning om preventivmedlens betydelse. Jag tillåter mig detta, då jag sedan ett 40-tal år varit praktiserande läkare, icke minst på de områden, där dessa medel ha sin användning, varför jag kanske får anses därom ha någon sakkännedom. En närmare anledning till denna framställning är ock, att medicinalstyrelsens utlåtande om ifrågavarande förslag i vissa punkter innehåller antaganden om att smittomöjligheternas antal skulle ökas genom preventivmedlen o. s. v. som synas mig ej rätt väl begrundade.

1.

Rashygieniska synpunkter.

Jag vill att börja med hålla mig till den allvarsamma frågan om preventivmedlens berättigande med hänsyn till **fattigdom** och **hälsan**.

Det är ej blott för det levande släktets materiella utkomst, utan än mer för **rasförädlingen** och höjandet av mänsklighetens **andliga konstitution**, som vi ofta otvivelaktigt böra söka att inskränka avlingen och att därigenom minska fattigdomen.

Alstringen bör regleras i enlighet med våra insikter om livets alla villkor och fordringar och den skall vara beroende av vår vilja, ej av slumpen. Inser man, att man

ej kan föda och uppfostra flera än 1—2—3 barn, så skall man ej alstra mer än 1—2—3. Och detta skall stå som en **plikt** för en var, en plikt mot både barnen och samhället.

En var skall veta, att man **ej har rättighet** att alstra nya individer i fattigdom, för vilkas oundvikliga olyckor och lidanden till kropp och själ man ej kan göra något nämnvärt och varigenom en massa undermåliga individer uppstå och försämra rasen.

Från rashygienisk synpunkt är det ock nödvändigt, att sådana människor ej sätta barn i världen, vilka lida av vissa **sjukdomar** eller **urartningar**, såsom anlag till tuberkulos, engelska sjukan, blödaresjukan, höggradig nervositet, sinnessjukdom, fallandesjuka o. s. v.

Det måste vara en plikt att tillse, att ej de fattiga samt de sjukliga och klena besinningslöst alstra barn, vilket bäst sker genom undervisning om användandet av preventivmedel.

Mången inser av sig själv, att för undvikande av fattigdom barnens antal måste begränsas och att det i civiliserade samhällen numera fordras, att, om man giver livet åt nya människor, man har plikten att vårda dem och uppfostra dem till verkliga människor, som kunna bli lyckliga varelser och nyttiga medborgare. Många unga män säga vid tal om **tidiga äktenskap**, att de önska intet högre, men att de ej kunna gifta sig, då de **frukta att få en mängd barn och ej ha inkomster att försörja en större familj**.

Jag har därför ofta känt plikten bjuda mig att råda till äktenskap **med användande av preventivmedel**, som jag hört många allvarligt sinnade män och kvinnor uppfatta såsom ett verkligt evangelium. Jag har funnit, hurusom de allra flesta alldeles icke önska vara barnlösa, utan blott vilja skyddas för en **allt för stor barnskara** med **nöd** som följd.

Det inses sålunda lätt, att **äktenskapsfrekvensen kan betydligt ökas genom preventivmedlen** och att sålunda, om ock färre

barn därigenom födas i de enskilda äkten- skapen, **befolknings-tillväxten** i stort kan vara densamma som då inga preventivmedel användas. Det är därför ett slag i luften, då dessas motståndare tadla deras användning såsom farlig för nationalstyrkan och beskärma sig över **"frivillig sterilitet"**. Man söker ej sterilitet i de allra flesta fall, utan blott **begränsning av barnens antal**.

Emot preventivmedlens berättigande i otaliga fall kan blott den tala, som ej har begrepp om vad det vill säga att ha **en mängd hungriga barn och föga mat**. Inför de talrika familjer, där detta är förhållandet, äro varningar för preventivmedlen helt enkelt omänskliga. Har man med dessa varningar befolkningens tillväxt och statens därav beroende styrka i sikte, så misstager man sig i ej ringa mån, då bevisligen en talrik barnskara i fattiga hem medför nöd och dö.

I regeln motsvaras alltid en hög fruktbarhet av en **hög dödlighet** och en ringa fruktbarhet av en **ringa dödlighet**. Orsakerna äro i förra fallet minskad kraft hos modern genom havandeskap och digivning, minskad omsorg och skötsel, fattigdom med minskad luftmängd i bostaden, otillräcklig näring, bristande renlighet m. m., varigenom en mängd sjukdomar uppstå!

* * *

Några sanitära skäl finnas ej mot preventivmedlen, om de användas rätt, såsom jag kunnat konstatera. Naturen våldföres ej därigenom, såsom vissa motståndare påstått; den våldföres åter av allt för många havandeskap och förlossningar. Redan länge ha flera ansedda läkare, som på detta område ha en rik erfarenhet, uttalat sig på samma vis som jag.

Medicine professor **Drachman** i Köpenhamn förordade i början av 1870-talet preventivmedlen och skrev då därom i Dansk Maanedsskrift.

H. Treub, professor i gynekologi i Lejden har i sin Lärobok i Gynekologi (1892) i ett särskilt kapitel upptagit preventivmedlen som **undervisningsämne**.

I sitt arbete **Sexualleben und Nervenleiden** (3:dje uppl., 1903) riktar **Löwenfeld** berättigade allvarsord till preventivmedlens

motståndare, och förvånar sig över den fanatism, de ofta visa samt deras förkastelse- dom över medlen såsom osedliga och onaturliga. "De ifrågavarande medicinska skriftställarna ha, säger han, till en del låtit sig genom en verkligt **fariseisk iver** förlädat till de **orimligaste antaganden**. Enligt dem skoll nymalthusianismen rent av hota vårt statslivs moraliska grundval, utgöra en källa till de värsta förhållanden, från ömsesidig otrohet i äktenskapet till blodskam och barnamord, och dessutom medföra en mängd kroppsliga och andliga sjukdomar. Därvid uppföra sig somliga av dessa författare som om naturen anförtrott särskilt åt dem sina bud och som om varje annan uppfattning om det naturenliga och det sedliga än den ur deras tränga tankegång framgånga vore aldeles omöjlig. Glädjande är, att åtminstone denna **vedervärdiga zelotism** i nyare tiden **förstumats i den medicinska pressen.**"

Varnande för avbrott i samlaget såsom i längden skadligt, visar Löwenfeld nyttan och ofarligheten av livmoderskyddaren och kändången.

Liksom Löwenfeld anse **Krönig** och **Hegar** nödvändigt att med hänsyn till ej blott otillräckliga existensmedel, utan också moderns och barnens hälsoförhållanden medelst preventivmedel inskränka barnens antal i varje familj. Krönig har särskilt för vissa fall rekommenderat operativ sterilisering genom borttagande av den vid livmodern sittande delen av äggledarne — en lätt utförbar och ofarlig operation.

Professor **Forel** har i sitt stora arbete **Die sexuelle Frage** (1905), framhållit, att könsbehovet är en sak, alstringen en annan, och beklagat, att vissa läkare ännu ej vilja rekommendera preventivmedel på grund av falska föreställningar. Han anser nödvändigt att använda preventivmedel till förebyggande av **nöd och elände** genom för talrik avkomma och för att hindra fortplantandet av en **sjuklig avkomma** eller **defekta undermänniskor**. "Man måste vara förblindad av **religiösa fördomar**, för att kunna förneka dessa sanningar", säger Forel.

"Vår starka könsdrift står, säger han vidare, i infet förhållande till alstringsfördringarna, till möjligheten att **uppföda våra barn** och framför allt till deras anspråk

på ett **anständigt, människovärdigt liv**, då de ej såsom hos de tidigare naturfolken falla offer för barnamord, sjukdomar, vilda djur, försummelse och sorg. **Det ligger emellertid ej i vår makt att ändra själva driften**, under det vi kunna **reglera alstringen.**"

Den mest spridda metod att förebygga barnalstring är coitus interruptus, avbrott i samlaget, som funnits sedan urminnes tid och som otaliga lärt sig själva genom eftertanken, att säden ej skall komma in i kvinnans liv, om man ej vill ha barn.

Coitus interruptus omtalas redan i **bibeln**, nämligen i 1:sta Moseb. 38:de kap.

Otvivelaktigt ha många kommit att av detta bibelställe lära sig att förebygga barnalstring, och måhända skall man få se ivrarna mot preventivmedlen en dag yrka på borttagande av denna berättelse ur bibeln. Erinras må, att framlidne pastor primarius Fehr ej intog den i sin s. k. "Familjebibel".

2.

Venereologiska synpunkter.

Den medicinska forskningen och läkarnas praktiska verksamhet ha till mål lika mycket att söka **förekomma sjukdomar** som att bota dem.

Ingen erfaren läkare, särskilt ingen specialist för veneriska sjukdomar, finnes, som, om han ej hänsynslöst blott söker förtjäna pengar på så många nya fall av smitta som möjligt, ej gör vad han kan för att upplysa om skyddsmedel mot **veneriska sjukdomar**, ej blott om den allra tidigaste s. k. profylaktiska behandlingen för att förekomman sjukdomens utbrott eller mildra dess förlopp, utan ock om de egentliga **preventivmedlen**. Bland dessa har **kändången** sedan flera hundra år intagit främsta rummet.

Sedan syfilis bragts till Spanien från Västindiska öarna (Haiti) 1493 genom K. Kolumbus' sjöfolk och ej långt efteråt fått en allmän utbredning i Europa samt ofta uppträdde i de farligaste former, kom redan i mitten av 1500-talet den berömda italienska läkaren och anatomen **G. Faloppia** att uttänka ett medel att förebygga den fruktade sjukdomen: kändången, som han

lät förfärdiga av linne. Han skrev härom i ett arbete om syfilis: "De morbo gallico" (1564). Huruvida detta preventivmedel kom att på den tiden få någon allmänare användning och när det började tillverkas av djurhinnor (mestadels från blindtarmen) vet man ej, lika litet som varifrån benämningen kändång (condom) härstammar.

I England har kändången alltid kallats "french letter", emedan den avser att skydda mot "franska sjukan" eller syfilis. I detta land skrev en läkare **Turner** 1717 i ett arbete om "den veneriska sjukdomen", att "kändången är det bästa, om ej det enda skyddsmedlet", och han omtalar här ock Faloppias uppfinning. Den engelske läkaren **Girtanner** sade i sitt arbete om "den veneriska sjukdomen" (1788), att kändången (som ansågs gjord av fiskblåsan), var en engelsk uppfinning och att den kommit i bruk under Karl II:s regering (1660—1685).

Alla fackmän äro ense om, att kändången är ett utmärkt skyddsmedel mot veneriska sjukdomar blott kvaliteten är god. Så uttala sig exempelvis doktorerna **Finger, Josef, Campagnolle, Neustätter** m. fl. Alla fackmän, som vilja på allvar bekämpa de smittosamma könssjukdomarna, ställa preventivmedlen framför alla andra medel, och det måste därför framstå som en orimlighet, att man skulle förbjuda att rekommendera **skyddsmedel**, under det läkarna få tillkännagiva, att de **behandla** veneriska sjukdomar. Dr Neustätter förklarade inför "Tyska sällskapet för bekämpande av könssjukdomar" på dess kongress i München 1905, att man skulle göra det till en **plikt** för varje man, som har misstänkta könsförbindelser, att begagna sig av skyddsmedel, ja, att han skulle till och med **lagligt** förpliktas därtill — om så vore möjligt! Det skulle, i händelse av åtal för meddelande av smitta, för domaren vara en försvärande omständighet, om preventivmedel ej använts, varför straffet skulle skärpas.

I nästan alla samtida läroböcker om könssjukdomar, skrivna av Europas främsta venereologer, som ofta äro medlemmar av universitetens medicinska fakulteter, framhålles kändången som ett nyttigt preventivmedel. Sålunda skriver professor **E. Lang** i sin "Lehbuch der Geschlechts-

krankheiten" (1904), sid 69, att "**preservativet** (kändången) visserligen ej är något absolut, men alltid **tämligen säkert skyddsmedel** mot venerisk infektion".

Professor **M. v. Zeissl** säger i sin "Ler-buch der Venerischen Krankheiten" (1902), sid. 55 i kapitlet "Den manliga dröppelns profylax": "Det enda säkra medlet, som motverkar infektion med dröppelgift, har hittills varit **preservativet**, så länge det verkligen hindrar, att det smittande sekretet inkommer i det manliga urinröret vid coitus. Ett säkert skyddsmedel blir **kändången** blott då den är ogenomtränglig och då den ej sönderslitits under coitus. Det finnes **tyvärr** ganska många individer, som på det mest energiska sätt **avböja begagnandet av kändången**, märkvärdigt nog till och med av moraliska skäl."

Om verkan av kändången i stort sett har professor **A. Blaschko**, en av Berlins främsta auktoriteter på de veneriska sjukdomarnas och prostitutionens område, förklarat att kändången under den tid den varit i bruk "säkerligen räddat hundratusenden, kanske miljoner från syfilis". Och han tillade: "Man kan ej tänka ut, hur mycken olycka, som i hela denna tid endast och allenast genom detta medel förebyggts, det är ej omöjligt, att utan detsamma syfilis skulle vara en sjukdom hos **alla** männskor."

Detta uttalande gjordes inför "Tyska sällskapet för bekämpande av könssjukdomar" i Berlin på ett möte i mars 1904, då man bl. a. diskuterade en ändring i sällskapets flygblad med upplysningar om veneriska sjukdomar. Resultatet blev, att, trots inkast från federationen och sedlighetsföreningarna sällskapet så gott som enhälligt antog en av styrelsen, professorerna **A. Neisser**, **E. Lesser** och **A. Blaschko**, föreslagen punkt i flygbladet, så lydande:

"Fullt säkert verkande skyddsmedel mot smittande med veneriska sjukdomar finnes ej; varje utomäktenskapligt könsungämnade kan även vid användande av försiktighetsregler vara farligt. **Det är dock alltid ändamålsenligt att begagna sådana medel** (däröver blott läkaren kan avgiva sakkunnigt omdöme)."

I Mainz och Bremen, där prostitutionen är kasärnerad i vissa gator, har man i sammanhang med prostitutionens kontrol-

lerande — således genom myndigheterna — vidtagit en anordning, som är av största vikt i fråga om bedömandet av preventivmedlens betydelse gent emot de veneriska sjukdomarna.

Jag vill här skildra vad jag sett i Bremen för ett par år sedan under en studieresa. Där är prostitutionen sedan 1878 kasärnerad i en s. k. "kontrollgata", Helenenstrasse, genom ett fördrag mellan husens ägare och polisdirektören. För flera år sedan vidtog sedespolisen (efter mönster i Mainz) den åtgärden att utlämna till varje i gatan bosatt prostituerad ett för de besökande männens behov avfattat **circulär rörande preventivmedlen**. Härei förklaras, att bästa skyddet mot veneriska sjukdomar är **kändången**. Dessutom rekommenderas urinring, sorgfälligt tvättning av lemman samt **sublimatlösning** (1:1,000) och indrypning av 20 proc. **protargollösning** i urinröret efter samlaget. Circuläret upplyser ock, att medlen finnas till hands och kosta: kändången 10 pfennige, sublimatlösningen 5 pf. och protargollösningen 5 pf.

Dessa preventivmedel fås på rekvisition av kontrollflickorna av läkarna vid besiktningarna och betalningen erlägges till polisvaktmästaren, som är i samlingsrummet utanför besiktningensrummet.

Preventivmedlen ha i otaliga fall **förebyggt havandeskap hos prostituerade**, och nyttan härav är i ögonen fallande för envar. Vilket olyckligt öde väntar ej prostituerades barn! Modern saknar i regeln såväl materiella medel som moraliska egenskaper för att kunna uppfostra sitt barn. Hon kan ofta visa varm moderskärlek och gör ofta allt vad hon kan för barnets uppehälle. Men om hon ock ett eller annat år lyckas härmed — alltjämt som prostituerad — så inträffa i regeln snart nog motigheter av alla slag, sjukdomar, minskade inkomster o. s. v., och nöd står för dörren. Barnet uppväxer, om modern har det hos sig, under de sämsta förhållanden, och bortackorderat får det sällan någon egentlig moderlig vård. Att prostituerades barn oftast sålunda bli mindervärdiga i fysiskt och moraliskt avseende, är tydligt, och man inser lätt, att preventivmedel till deras förekommande spela en stor rashygienisk roll.

Mången har uttalat den meningen att läkarnas förordande av preventivmedel skulle innebära ett förordande av könsumgånge med prostituerade. Intet är mer oberättigat. Läkarna ha med framhållandet av dessa medel blott anvisat en **räddningsåtgärd** gent emot den stora fara, som de löpa, vilka för könsumgånge ta sin tillflykt till prostitutionen, ty här är det, som de veneriska sjukdomarna huvudsakligen spridas. Läkarna ha härvid ej att ta hänsyn till könsumgångets etiska sidor, blott till dess hygieniska villkor och de måste först och sist söka minska de veneriska sjukdomarna med alla till buds stående medel. De **varna** ock för könsumgånge med prostituerade, ehuru de giva råd rörande preventivmedel, icke minst emedan de av en sorglig erfarenhet veta, att otaliga unga män äro så ytterst sorglösa och lättsinniga i sina könsförbindelser och ofta under rusets inflytande och obekanta med smittosamma könssjukdomar inlåta sig på könsförbindelser, som få svåra följder.

Syfilis är en sjukdom, som angriper hela organismen genom invandring av den mikroorganism, *Spirochæta pallida*, som framkallar densamma. Varje organ, varje vävnad i kroppen kan angripas, om ej patienten får en tidig och synnerligen grundlig behandling. Eljest hotar sjukdomen med särdeles svåra ödeläggelser, allt djupare sår ju längre sjukdomen varar, och slutligen hotar en för tidig död, ej sällan i den följsjukdom som kallas allmän förlamning.

Men syfilis har ock ett ytterst skadligt inflytande i släktlivet genom dess överföring på fostret i moderlivet, varigenom dels klena och syfilitiska barn födas, dels själva alstringen inskränkes. Ofta inträffar, att fostret dör i moderlivet. Vanligt är, att missfall vid första grossessen inträffar i andra eller tredje månaden, vid andra grossessen i fjärde eller femte månaden, att vid tredje grossessen fostret födes en eller två månader för tidigt och kort därpå avlider, vid fjärde grossessen får ett barn nionde månaden, vilket efter kort tid dör med syfilitiska symtom, vid femte grossessen äntligen får ett fullgånget barn, men som är syfilitiskt och ofta dör. En syfilitisk kvinna kan ibland genomgå tio, ja tolv

grossesser utan att något av fostren blivit vid liv.

Förr har man bland de veneriska sjukdomarna fäst största vikten vid syfilis, som kan vara så ödelöggande för hälsan och farlig för släktet. Men genom nyare tidens forskningar över **gonorrhén, i synnerhet** sedan professor Neisser 1879 upptäckt dess orsak, gonokokus-bakterien, har man funnit, att denna sjukdom är kanske lika farlig som syfilis, dels genom de allvar samma underlivslidanden den kan förorsaka hos kvinnan och den sterilitet som därav ofta blir följden. Även männen bli ofta sterila efter gonorrhé, synnerligast genom inflammation i bitesticklarna. **Benzler** har (1898) meddelat följande statistiska data: av 111 män med ensidig testikelinflammation blevo 23,4 proc. barnlösa; av 29 män med dubbelsidig inflammation blevo 41,7 proc. barnlösa och efter enkel gonorrhé fanns sterilitet i 10,5 proc. av undersökta fall.

Hos kvinnan inskränker gonorrhén alstring förmågan och påverkar ogynnsamt havandeskapet, förlössningen och barnsängen. Missfall inträffa ofta på grund av gonorrhé, som ock ofta förhindrar havandeskaps uppkomst. De sjukdomstillstånd, som medföra dessa följder, äro ock sammandragningar av livmoderhalsen, svår varflytning (livmoderkatarr), inflammation och tilltäppning av äggedarna, äggstocks inflammation m. fl.

Enligt **Glünder** (1893) äro 7—10 proc. av alla äktenskap **sterila** till följd av gonorrhé.

Vi finna således, att genom minskning i de veneriska sjukdomarna genom allt mer spritt användande av verkligt skyddande "preservativ" (som bör vara av prima kvalitet och vilkas hållbarhet bör prövas) skall befolkningens fruktbarhet stiga högst betydligt.

* * *

Slutbetraktelser.

I en tid, då läkarne söka alla möjliga medel till förebyggande av de veneriska sjukdomarna och det från århundraden mest använda rekommenderas av alla fackmän; då ett annat antal framstående läkare från annan synpunkt eller med hän-

syn till nödens minskning och rasens förbättring förorda preventivmedel, då vore det för visso ej klokt och nyttigt att genom sådan lagstiftningsåtgärd förhindra spridandet av kännedomen om preventivmedlen, varigenom även de medicinska fakulteternas lärare och andra läkare skulle vara förbjudna att i undervisning eller genom vetenskapliga skrifter och upplysningsföredrag meddela något därom. **Varje antydan om deras nytta** kan ju anses som "försök att **förleda till användande**" därav! Åtal och dom vore en given sak.

Den vidunderliga orimligheten i ett förbud att meddela kännedom om och till salu utbjuda "föremål, avsedda att **förebygga följderna av könsumgänge**", ligger i öppen dag, då man vet, att preventivmedlen förmå att i hög grad förebygga de **veneriska sjukdomarna**, som i regeln äro "följder av könsumgänge", samt att hindra andra "följder" av sorgligaste slag: **rasförsämring, sjukdomar** och **nöd** hos otaliga fattiga.

Lagen skulle sålunda hindra och bestraffa vad som är **rätt** och vad många läkare anse som **plikt!**

Såväl prostitutionskommittén som medicinalstyrelsen ha gjort uttalanden, som kunna vilseleda, eller att den nu pågående propagandan för preventivmedlen kan anses så undergrävande på allmän **tukt och sedlighet**, att i jämförelse därmed den betydelse som nämnda medel kunde äga till förebyggande av sjukdomars spridning får betraktas som underordnad.

Det är vilseledande att härvid resonera **jämförelsevis**, ty fullständigt **skilda saker** föreligga och preventivmedlens förmåga att **förebygga sjukdomar** är faktiskt av den betydelse, att det vore en olycka av största omfattning, om hinder skulle läggas för deras spridning, **därför** att man ansett en propaganda i annat syfte böra förhindras.

Lagförslaget är obehövt, då strafflagens 18 kap. 13 par. redan innehåller bestämmelser för upprätthållande av tukt och sedlighet i det offentliga livet.

Man har svårt att förstå ett lagförslag om förbud att meddela kännedom om och till salu utbjuda föremål avsedda att "**förebygga följderna av könsumgänge**", då polismyndigheten med regeringens medgivande infört och alltjämt leder den **preventiva besiktningen** i prostitutionsbyråerna, varigenom således **ordningsmakten själv söker förebygga följderna av könsumgänge!**

Otvivelaktigt skall förslaget, om det antages, komma att skada samhällsordningen och medborgerligheten på betänkligaste sätt: det skall **hindra en ärlig och saklig offentlig utredning** av ett av de viktigaste sätten att förbättra såväl samhällets som de enskildas livsvillkor, och det skall **befordra hyckleri, lögn och feighet bland alla samhällslager** — särskilt de högre — samt leda till lagöverträdelser och ringaktning för samhällsordningen såsom stadfäst av lagarna.

Den tid skall komma, snart nog, tänker jag, då man utfärdar förordningar som **älägga vissa lärare i de medicinska fakulteterna att undervisa** om de säkraste preventivmedlen och **älägga fattigläkarna** att i lämpliga fall giva anvisning därom, varförutom fattigvårdsnämnderna nog skola fordra, att de, som få **fattignunderstöd**, ej skola ha rättighet att alstra barn. På så vis skall en ny tid komma att mer effektivt än hittills hindra den tanklösa, omoraliska och hemska barnalstringen bland de fattiga och förebygga rasförsämring och spridning av veneriska sjukdomar.

I strävan härför blandas hos målsmännen ingen tvetydighet, ingen släpphänthet gent emot lättsinnet; de äro kända som allvarliga personligheter, vilka besjålas av höga etiska principer och leva för mänsklighetens lycka och förädling.

Stockholm den 13 maj 1910.

Vördsammast

Anton Nyström,
med. doktor.

BIHANG.

På grund av ämnets aktualitet och då man gärna åberopar "auktoriteter", tillåter jag mig att till ovanstående promemoria föga följande

Kritik av professor P. Fahlbecks föredrag (1906) mot preventivmedlen.

I ett föredrag, som professorn i statskunskap **P. Fahlbeck** på inbjudan höll i Svenska Läkarsällskapet 1906 om "Nativiteten i nutiden och dess framtidsutsikter" (se "Hygiea", 1906, s. 833) framhöll han med statistiska siffror, att antalet årligen födda sedan 1871 i alla europeiska länder ständigt nedgått. Men han visade ock, att denna massföreteelse ej har med fysisk degenerering att skaffa, utan har sin grund i människornas fria vilja eller **beslutet att begränsa barnens antal.**

I fråga om bevekelsegrunderna förklarade Fahlbeck, att ekonomiskt trångmål "i enstaka fall" otvivelaktigt vore en sådan, men att denna orsak ej kan förklara företeelsen i stort, "ty jämnsides med nedgången i fruktsamhet har gått en alldeles **enorm stegring uti nationalrikedom och allmän välmåga.** Detta gäller om alla länder, icke minst vårt eget." Och nu påstår han, att det därför "**icke är fattigmans trångmål,** utan snarare den rikets omsorger, som äro orsaker därtill". Ett ohållbart påstående, alldenstund stegringen i nationalrikedomen och allmän välmåga mest kommer på de rikas och välbärgades och jämförelsevis föga på den stora massans lott.

Fahlbeck menar vidare, att kvinnans bevekelsegrunder för avsiktlig begränsning av barnens antal vore "i första hand obenägenheten att föda barn och utstå de därmed förbundna vedermodorna" samt vidare "den med barnens uppfödande och uppfostran förenade arbetsbördan". Varför ej ock tala om nöd och fattigdom såsom bevekelsegrunder — åtminstone hos flertalet? Han har städse de rika främst i ögonsikte och säger sålunda: "När omsorgen om familjen utsträcker till bekymmer för **arvs-lotten,** att den må bli stor nog, liksom väl än mer ifall **kvinnorna själva få bestämma, om och när de skola bli mödrar,** så hotar fördärvet", — — ty då "tenderar allt

till **tvåbarnsystemet,** och det leder, om det blir allmänt, till **folkens självmord**".

Jag vill här till att börja med påpeka, att tvåbarnsystemet alldeles icke är så lätt att genomföra, då tillfälligheter och misstag ofta spela in, så att barn ofta födas trots försiktigheter, och att det övervägande flertalet av ett folk har föga eller otillräcklig kännedom om preventivmedlen.

Det är i sanning ett hänsynslöst uttalande, som Fahlbeck gör, då han uttalar sig **mot kvinnans rätt** att själv få bestämma barnens antal, en rätt, som synes mig alldeles obestridbar, då det är hon som här hela bördan av havandeskap, digivning och barnavård i tidigare år och hennes hälsa och liv ofta hotas, i synnerhet genom allt för många barnsbördor.

Att födelsetalet kan minskas nästan obegränsat, "så att folkminskningen kan **hota hela kulturen** hos nutidens europeiska folk, såsom Fahlbeck dystert profeterar, är alldeles icke sannolikt, redan av den grund, att de allra flesta människor, ej minst kvinnorna, faktiskt önska få barn och otaliga intet ha emot att få flera än två, i synnerhet när välståndet höjes. Då ökas nativiteten igen, om den varit minskad.

Ett besynnerligt resonemang är det, där Fahlbeck talar om hur vi äro stolta över vår kultur, men hurusom den "blott är en vacker dröm", om människorna i **själviskt sinne bära hand på naturens ordning**". Gentemot detta resonemang vill jag erinra därom, dels att **kulturen** aldrig fordrat många människor, utan alltid berott på **ett litet antal framstående sinnen,** dels att otaliga, som förhindra en allt för talrik barnskara, ej göra det i själviskt sinne, utan på det att de kunna uppfostra sina barn till **kulturmänniskor** och dessa ej skola gå under eller urarta enligt "naturens ordning", eller rättare **oordning.** Preventivmedlens användande är sålunda redan ett **kulturframsteg** och vilar i stort sett på **höjd ansvars känsla.**

Jag vill i fråga om **statsintresset** — att staten här en tillräckligt stor befolkning till landets försvar etc. — söka ådagalägga att det på intet vis skadas genom inskänkning i avlelsen, sådan denna sannolikt kommer att praktiseras under mycket lång tid.

För det första. Endast ett jämförelsevis **litet antal föräldrar ha insikt om preven-**

tivmedlen eller omtanke för inskränkningen av avlelsen, särskilt på landsbygden, ehuru man även i städerna ofta finner en förvånande okunnighet i detta avseende, eller ett herravälde av religiösa fördomar, de båda huvudfaktorerna för barnaeländet. Flertalet skall ännu mycket länge tanklöst alstra barn som hittills.

För det andra. Det är blott **skenbart**, som inskränkning i avlelsen medför minskning i befolkningsnumerären, särskilt bland vuxna — åtminstone i länder, där ej preventivmedlen äro i allmänt bruk — på grund av den stora **dödligheten bland barn**. Ehuru denna minskats mycket på senare årtionden, genom förbättrad hälsovård och sjukvård, är den dock ännu högst betydande och torde länge bli det, sådana förhållandena äro, d. v. s. då ännu så otaliga leva i jämförelsevis fattiga omständigheter och ha för många barn i förhållande till inkomsterna, varför ej nog luft, föda, renlighet etc. bestås i hemmen och barnsjukdomar skörda så talrika offer.

Enligt Sverges officiella statistik var antalet

levande födda 1891—1900 i medeltal årligen 133,873; av dessa **dogo** under de 4 första levnadsåren 15,22 % = 20,375, därav under första levnadsåret 10 % = 13,387.

Då man vet, att barn dödligheten är störst i familjer med många barn, så är det tydligt, att en mycket hög procent av dessa 20,375 barn, som årligen avlidit — eller **203,000** på 10 år eller **1 miljon** på 50 år! — redan intill 4 års ålder kommit till i familjer, där nödiga existensmedel ej funnits. Dessa avlidna barn ha, ehuru de figurerat i befolkningsstatistiken som uttryck för nationens nativitet, intet betytt för nationens kraft, tvärtom tårt på både statens, kommunernas och familjernas existensmedel. De ha varit **födda för att dö, ej för att leva**. Hade åter färre barn blivit födda, särskilt

i de barnrika, men fattiga familjerna, så hade sålunda större välstånd funnits, större omvårdnad kunnat ägnas avkomman och staten fått **samma nytta av den lägre nativiteten**. Detta är ju solklart.

Till sist ett par ord om Fahlbecks påstående att "om tvåbarnssystemet varit allmänhet hos svenska folket under de båda senaste århundradena, så hade det gått förlustigt flertalet av sina största söner. Ty det är det egendomliga, att synnerligen ofta den "stora" mannen utgjorde en av de **senare länkarna i en lång syskonkedja**. Mera sällan var han den första eller den andra i ordningen. Han anför inga biografiska bevis härför och medger, att "denna sak ännu icke är undersökt", men icke desto mindre säger han, att den är "en ny stor post i tvåbarnssystemets skuldregister".

Med anledning härav vill jag anföra följande biografiska data, som ej bestyrka Fahlbecks påstående.

Sten Sture d. ä. var föräldrarnas äldsta barn. Sten Sture d. y. var Svante Stures enda barn. Gustav II Adolf var föräldrarnas näst äldsta barn. Axel Oxenstierna var föräldrarnas äldsta son. Karl X Gustav var föräldrarnas näst äldsta barn. Gustav III var föräldrarnas förstfödda barn. C. M. Bellman var ock föräldrarnas förstfödde. A. F. Skjöldebrand, den ryktbara statsmannen, var likaledes föräldrarnas förstfödde. J. G. Richert, den framstående juristen, var det äldsta av föräldrarnas 7 barn. L. J. Hierta föddes ett par år efter föräldrarnas giftermål. De berömda ingenjörerna Nils och John Eriksson föddes båda tidigt i föräldrarnas äktenskap, och dessa fingo ej flera barn än en äldre syster. J. J. Berzelius var föräldrarnas enda son och föddes i början av deras äktenskap. C. v. Linné var föräldrarnas äldsta son. C. Snoilsky var föräldrarnas enda barn.

